KRIISINHALLINNAN VAIETUT HAASTEET

MITEN TOTEUTTAA VAIKUTTAVAA KRIISINHALLINTAA PÄÄTYMÄTTÄ OSAKSI KONFLIKTIA

WISE Report 3/2017

KRIISINHALLINNAN VAIETUT HAASTEET: MITEN TOTEUTTAA VAIKUTTAVAA KRIISINHALLINTAA PÄÄTYMÄTTÄ OSAKSI KONFLIKTIA

Laajan turvallisuuden verkosto WISE ja Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osaamiskeskus (Kriisinhallintakeskus CMC Finland ja Puolustusvoimien kansainvälinen keskus FINCENT) järjestivät perinteisen vuosittaisen kokonaisvaltaista kriisinhallintaa käsittelevän seminaarin 7.9.2017 Kansallismuseon auditoriossa Helsingissä. Seminaariin osallistui yli 100 osanottajaa.

Tämän vuoden seminaarissa pohdittiin miten kansainvälistä yhteistyötä ja erityisesti kriisinhallintaa tulee toteuttaa siten, ettei sotkeuduta liikaa konfliktiin ja ajauduta osaksi sitä. Missä tilanteessa kriisinhallintaoperaatio on tehnyt tehtävänsä ja miten alueelta poistutaan. Miten rakennetaan exit-strategia siten, että varmistetaan, että paikalliset pystyvät ottamaan vastuun kansainvälisen yhteisön tukiessa muilla keinoilla kuin kriisinhallinnalla (esim. kehitysyhteistyö). Kontekstina toimi Syyria ja mahdolliset tulevat YK/EU-operaatiot siellä.

WISEn puheenjohtaja **TARJA KANTOLA** totesi avauspuheessaan, että Suomi on ollut aktiivinen kriisinhallintakentällä. YK:n rauhanturvan pääsihteeri oli vierailulla Suomessa 6.9.2017 ja hän antoi meille kiitettävän arvosanan rauhanturvamaana, mikä perustuu Suomen pitkään rauhanturvaamishistoriaan ja jatkuvaan panostukseen kansainväliseen kriisinhallintaan. Nyt toimintaa on kehitettävä vain eteenpäin, kuten tendenssi myös kehitysyhteistyön puolella on ollut.

Kriisinhallintakeskuksen kehittämispäällikkö **JYRKI RUOHOMÄKI** totesi omassa avauspuheenvuorossaan siviilikriisinhallinnan kehittämisen olleen esillä useissa seminaareissa loppukeväästä. Tässä tilaisuudessa fokukseen on nostettu exit-strategian miettiminen; miten välttää negatiivinen osallisuus konflikteissa ja erityisesti konfliktin osapuoleksi ajautuminen kriisissä. Nyt on aika pienemmille, ketterämmille ja fokusoidummille operaatioille, joissa vaikuttavuuden arviointikin on helpompaa.

* * *

Tullin pääjohtaja **ANTTI HARTIKAINEN** kertoi pohjaavansa tässä analyysissaan pitkäaikaiseen siviilikriisinhallintataustaansa pikemminkin kuin sotilaalliseen kokemukseensa. Hän korosti ottavansa puheenvuorossaan kantaa siihen, miten tehdä ketterä operaatio ja poistua operaatiosta myös ketterästi. Miten välttyä tulemasta osaksi konfliktia on politiikkaa ja myös hankalaa hallinnoida.

Hartikainen listasi syitä operaatioiden turhan pitkittymisen takana. Näitä ovat mm. taloudelliset haasteet; kansainvälinen läsnäolo tuo alueelle aina rahaa ja tukea. Paikallisten viranomaisten sitouttamiseksi operaatioiden toimeenpanoon kannattaa yleensä liittää kalustotukea paikallisille viranomaisille, näin vaikka menettely sisältää myös omat riskinsä. Turvallisuustilanne määrittelee toimintamahdollisuuksia olennaisesti, minkä esimerkiksi EU:n Libyan missio näytti toteen. Joskus operaatioiden mandaattia jatketaan pelkästään poliittisista syistä.

Mitä ratkaisuvaihtoehtoja olisi sitten tarjolla siviilikriisinhallintamissioiden parantamiseksi? Hartikaisen mukaan tulisi pyrkiä joustavuuteen asettamalla pieniä neuvonantajaryhmiä, jotka hoitavat esimerkiksi tiettyä sektoria tietyssä ministeriössä. Näiden sektorien valinnassa on taas mietittävä mihin toiminta fokusoidaan. Konkreettisena esimerkkinä tästä on EUBAM Libyan tapauksessa kouluttajien lainaaminen mm. Rafahiin, Maliin ja Nigeriin.

Toisaalta turvallisuustilanteen huonontuessa ja toimintamahdollisuuksien kaventuessa tulisi pystyä panostamaan enemmän toimintaan etänä. Miksi toimijoiden tulisi aina olla operaatioalueella läsnä? Kohdehenkilöstöä voisi myös viedä enemmän ulkomaille koulutettavaksi, vaikka tämä onkin ollut vaikeaa toteuttaa ja koulutuksia pitäisi toteuttaa sekä operaatiota ennen, sen aikana ja sen jälkeen. Tämä olisi ollut esimerkiksi Libyassa hyvä vaihtoehto, kun paikalla toimiminen ei enää ollut mahdollista. Koulutusta

suunnitellessa tulee vahvasti esille koulutettavien valinta: ketä halutaan tukea ja keitä osapuolista kouluttaa? Näissä valinnoissa piilee riskinsä, mutta näitä riskejä pitäisi myös uskaltaa enemmän ottaa. Etätyötä tukisi myös laajempi teknologian hyödyntäminen, mukaan lukien webinaarien käyttö ja verkko-opetuspaketit. Myös seurantavaiheessa voisi verkon kautta hyödyntää koulutuksen seurantaa ja infran rakentumista.

Osaamisen hyödyntämiseen tulisi panostaa voimakkaammin: korkeamman strategisen tason osaajia tulisi hyödyntää paremmin ja rekrytoida heitä nopealla aikataululla siviilikriisinhallintatehtäviin ja nykyistä lyhyemmiksi ajanjaksoiksi. Tällaisia tehtäviä varten olisi hyvä olla olemassa asiantuntijapooli, josta voidaan kartoittaa osaajia kulloiseenkin tarpeeseen. Nopeaa toimintaa varten tulee sopimuspuoli järjestää uudelleen, sillä nykyisen mallin mukainen jopa puolen vuoden rekrytointiaika ei ole mahdollinen, jos henkilö on saatava paikalle esimerkiksi ennaltaehkäisytehtäviin viikon sisällä.
Poliittisen/strategisen tason ratkaisut tulisi pitää myös erillään yksittäisen sektorin kehittämisestä. Millä perustein määritellään jonkun tietyn maan hallinnon legitiimiys? Millä perustein kansainvälinen yhteisö tukee joitain tiettyjä hallintoja? Esimerkiksi Libyassa toimi kaksi kilpailevaa hallintoa, joita kansainvälinen yhteisö tuki vaihdellen, mikä vähentää mission toiminnan johdonmukaisuutta.

Mission paikallista henkilöstöä tulisi myös hyödyntää nykyistä paremmin. Paikallisia partnereja ei nykyisin juuri kouluteta. Paikallisia virkamiehiä tulisikin kouluttaa ulkomailla heidän omalla sektorillaan, esimerkiksi ”kouluttamalla kouluttajia” (training of trainers), jotka tuovat osaamisensa kouluttajina paikallisten kollegoidensa käyttöön. EU:n ja YK:n yhteinen osaamiskeskus olisi hyödyksi paikallisen henkilöstön kouluttamisen tukemisessa. Lisäksi operaatioihin pitäisi ottaa töihin virkamiehiä virastoista eikä vain vastavalmistuneita, kielitaitoisia, mutta osaamattomia vasta-alkajia. Tällöin olisi viranhaltijoidenkin sitoutuminen missioon parempaa.

Missioiden tulisi panostaa aidosti tavoitteelliseen ja tulokselliseen toimintaan. Tavoitteet tulisi määritellä selkeästi ja jos ne eivät toteudu eli tuloksia ei saada aikaan, tulisi näistä toimista vetäytyä. Toiminnoissa tulisi paikalliset osallistaa vahvemmin, tarjoten sekä ns. keppiä että porkkanaa. Olisi esimerkiksi järkevämpää tarjota paikallisille kalustoapua kuin kouluttaa heitä modernin kaluston käyttöön, jota heillä ei ole omasta takaa edes olemassa.

Yhteistyötavoite on aina agendalla, mutta se ei koskaan ole riittävän hyvää. EU:n jäsenmailla on omat intressinsä, jolloin EU-tuen fokus hajaantuu. Vastaavasti paikallisten viranomaisten toiminta sirpaloituu EU-tuen suuntautumisen mukaisesti. EU:n tukitoimet tulisi suunnitella tarkkaan etukäteen ja asettaa tavoitteet ilman kansallisten intressien vaikutusta.

Konfliktinehkäisy on tärkeää, mutta se edellyttää vahvaa tilannekuvaa ja nopeaa toimintaa. Missioissa on siviili-sotilaskomponenttien yhdistäminen yhä harvinaista. Libyan siviilikriisinhallintaoperaatio toimi esimerkiksi ilman minkäänlaista aseellista turvaa. Hartikainen esittikin, että operaation alussa riskialttiissa toimintaympäristössä olisi hyvä olla molemmat komponentit alkuun mukana. Heti mission alussa tulisi myös pohtia kehitysyhteistyön roolia alueella. Rajaturvallisuutta ei nimittäin ole ilman taloudellista kehitystä ja mm. salakuljettajille on tarjottava vaihtoehtoisia toimintamahdollisuuksia. Investointeja ei epävakaiselle alueelle saada houkuteltua.

Myös kansainväliset järjestöt ja kansalaisjärjestöt tulisi osallistaa missiotyöhön ja kytkeä näiden toimintaa varhaisessa vaiheessa operaation toimintaan mukaan. Yhteistyön koordinointi asettaa toki kysymyksiä rahoituksesta ja toimijoiden turvallisuuden takaamisesta.

Missioiden ongelmana ovat usein mission tavoitteiden asettaminen usein lyhyelle aikavälille, kun ne pitäisi itse asiassa sitoa mandaattiin. Mission toteuttamisen ja toiminnan reunaehdot määrittelevät myös, mitä mission viitekehyksessä pystytään tekemään. Sotilas- vs. siviilioperaation lanseeraamisessa on hurja tehokkuusero. Siviilipuolella EU:n hankintasäännöt ja muut poliittiset ja sopimusehdot toimivat operaation käynnistämisen jarruna, kun taas sotilailla on melko ”valmis paketti” lähetettävänä missioalueelle. Näin

myöden on myös sitoutumisen oltava poliittisella tasolla kunnossa.

Kun nykyolosuhteissa turvallisuuden varmistaminen on monessa operaatiossa operaation päällikön päätehtävä, voisi teknologiaa hyödyntämällä välttää fyysisen läsnäolon aiheuttaman jatkuvan altistumisen turvallisuusriskeille.

Projektipäällikkö **MINNA SAARNIVAARA** Suomen Lähetysseurasta piti konflikti-/tilanneanalyysin tekemistä suhteessa missioihin kriittisenä. Jos missiosuunnittelussa tai toimeenpanossa otetaan riskejä, kuten Antti Hartikainen puheessaan ehdotti, pitää ennakoida, miten ne voisivat heijastua konfliktidynamiikkaan. Tällä hetkellä Suomen Suomen rahallisesti suurin rauhanhanke on Syyriassa ja sitä luotsaa Suomen Lähetysseura.

Kun tarkastellaan Syyrian tilannetta, kansainvälisiä neuvotteluja on käyty Astanassa, Kazakhstanissa. Nämä neuvottelut ovat keskittyneet vahvasti sotilaallisiin kysymyksiin. Venäjä, Iran ja Turkki allekirjoittivat Astanassa toukokuussa 2017 sopimuksen neljän de-eskalaatioalueen perustamisesta Syyriaan. Syyrian hallitus ja kapinalliset eivät allekirjoittaneet sopimusta. Venäjän mukaan Syyrian eteläosan de-eskalaatio alue toimii pilottina malliksi muille alueille. Alueella monitoroi noin 600 Venäjän sotilaspoliisia.

Genevessä neuvotellaan YK-vetoisesti poliittisista kysymyksistä Syyrian opposition ja hallinnon välillä. Neuvotteluja vetävä YK:n erityisedustaja Staffan de Mistura on esittänyt että lähitulevaisuudessa teknisistä kysymyksistä tulisi neuvotella enemmän. Tällä hetkellä näyttää siltä, että syyrialaisista toimijoista Syyrian hallinto on voittanut sotilaallisen kamppailun toistaiseksi. De Mistura juuri totesi, että nykytilanne kehottaakin oppositiota keskittymään rauhan voittamiseen, koska selvästikään se ei ole sotaa voittanut.

Konfliktialueella toimivilla järjestöillä on alueiden missiosuunnittelulle tarpeellista reaaliaikaista tietoa. Jokaisen konfliktin taustalla vaikuttavat poliittisten syiden lisäksi taloudelliset intressit, jotka on sidottu, jollei rahatalouteen, niin poliittiseen läsnäoloon. Esimerkiksi Syyriassa paikallishallinto on sidottu rahavirtoja valvoviin mekanismeihin. Näin ollen kansainvälistä missiota suunnitellessa tulee selvittää alueen toimintaa laajasti, jottei vahingossakaan päädyttäisi tilanteeseen, jossa Suomi esimerkiksi rahoittaisiterrorismia harjoittavaa organisaatiota. Tämän kaltainen tilanne syntyi mm., kun eräät valtiorahoitteiset toimijat tukivat poliisin toimintaa Syyriassa hankkeilla, joiden tarkoituksena oli vähentää radikalisoitumista. Tehtiin tilannekuva ja päätettiin poliittisesti, että tuetaan oppositiopuolta ja opposition poliisia. Konfliktitilanteessa tämä tarkoitti sitä että valtiohallinnon näkökulmasta legitiimi tarkkailu jäi tästä syrjään ja paikallispoliisit raportoivat paikallishallinnolle. Paikallishallinto taas raportoi uskonnollisten johtajien neuvostolle, jossa oli konservatiivisia salafisteja. Salafisteille lainsäädäntöön ja poliisitoimintaan vaikuttaminen on ideologisesti tärkeää. Poliiseja koulutettiin ja heidän palkkansa maksettiin. Osa poliiseista oli jo koulutuksen aikana salafistisen Nusran jäseniä, osa liittyi koulutuksen jälkeen.

Riskien välttämiseksi tulisi konfliktianalyysi tehdä pilkuntarkasti ja syväanalyysi konfliktitilanteesta säännöllisesti. Tätä ei pystytä tekemään yksin esimerkiksi Brysselissä, vaan on huomioitava paikalla toimivat järjestöt sekä löydettävä ja osallistettava kaikki olennaiset toimijat. Lisäksi riskien heijastusvaikutus on pienempi, kun ymmärretään sotatalouden lainalaisuudet jos riskejä päätetään ottaa ja niiden mahdollisesti realisoituessa. Yhteistyö ja toisilta oppiminen ovat luonnollisesti konfliktin ulkopuolisten toimijoiden intresseissä. Hyvä esimerkki jatkuvasta konfliktianalyysista on kvartaaleittain julkaistava Syrianechoes.com -nettijulkaisu.

* * *

Yleisökeskustelussa pääpuheenvuorojen jälkeen osallistujia kiinnosti mm. milloin alkaa paluumuutto Syyrian sodan “ratketessa”. Saarnivaara totesi, että sotilaallisen toiminnan ollessa päällä ei voida puhua sodan ratkeamisesta. Ulkopuolinen paine konfliktin ratkaisuun on kuitenkin voimakkaampaa ja sopimuksen edellytykset voivat olla käsillä neuvottelujen edetessä nykytahtia. Tosiasiassa sisällissota muuntuu kuitenkin vain terrorismin vastaiseksi sodaksi, mikä herättää kysymyksen, mihin ihmiset sitten menevät. Syyrian

lähialueilla oleva paine väestön palautuksiin on myös kasvussa. Hartikainen jatkoi toteamalla, että sotatalous on tosiaan isojen toimijoiden kauppapolitiikkaa. Tästä kielii esimerkiksi myös se, että Libyassa hallinto on sijoittunut itäosan öljykenttien läheisyyteen, ja että kauppasaarron vallitessa on vientikieltoa Libyaan rikottu naapurimaan taholta.
Yleisöstä kysyttiin myös, miten Syyriaan voisi perustaa kansainvälisen kriisinhallintaoperaation. Hartikainen totesi EU-operaation perustamisen olevan vaikeaa. Koska hallintoa on vastustettu, ”ystävät” haetaan ihan muualta suunnasta. Myös Saarnivaara vahvisti vain YK-operaation olevan Syyriassa mahdollinen tällä hetkellä.

PANEELIKESKUSTELU ”APUNA VAI OSALLISENA – ULKOPUOLISET RAUHAA RAKENTAMASSA”

Moderaattorina toimi WISEn toiminnanjohtaja **ANNE PALM.**

KALLE LIESINEN, kriisinhallinnan asiantuntija, eversti evp, vertasi puheenvuorossaan Syyrian konfliktia Espanjan sisällissotaan, jota hän piti ensimmäisenä proxy war:ina eli sijaissotana. Hän luetteli alkuun konfliktien yhteneväisyyksiä: nyky-Syyriassa on muodollinen hallitusvalta, jota tukee Venäjä, Espanjassa Neuvostoliitto; molemmissa on kirjava joukko sotilaallisia toimijoita keskenään myös tukkanuottasilla sekä useita rinnakkaisia konflikteja käynnissä. Espanjan sisällissodassa hajanaisempi osapuoli hävisi ja siihen suuntaan on päättymässä tilanne myös Syyriassa.

Kysymys herääkin ulkopuolisten roolista Syyrian konfliktissa. Espanjassa Kansainliitto ei tehnyt mitään. Koalition kesken oli tehty sekaantumattomuussopimus (non-intervention agreement). Lontoossa syyskuussa 1936 perustettiin puuttumattomuuskomitea (non-intervention committee), joka käynnisti kolme operaatiota: siviilikriisinhallinta-/tarkkailuoperaation merellä asekuljetusten estämiseksi, operaation Portugalin ja Espanjan välisessä satamassa aseiden tuonnin estämiseksi, sekä operaation Ranskan ja Espanjan välisen maarajan valvomiseksi, jottei sotaan puututtaisi ulkopuolelta. Sodan lopussa perustettiin kenraalimajuri Bruno Jalanderin johdolla evakuointikomissio, jonka tehtävänä oli varmistaa, että vierastaistelijat pääsevät maasta pois. Sodassa oli 160 000 kuolonuhria, sotaan liittyvässä terrorissa taas kuoli kaksinkertainen määrä ja sodan loputtua kuoli vielä 35 000 ihmistä. Toinen maailmansota vei kansainvälisen yhteisön huomion ja antoi Francolle vapauden toimia. On huomionarvoista, että sisällissodan päättymisestä parlamentaarisen demokratian syntyyn maassa kului 36 vuotta, mikä osaltaan kertoo kuinka kauan tämän kaltainen prosessi vie. Espanjassa kriisin jälkihoito jäi myös väliin, mikä maksoi, kuten mainittua, ainakin tämän 35 000 ihmisen hengen.

Mitä Syyriassa pitäisi nyt siis tehdä? Ensinnäkin kannattaisi suorittaa nk. ”Ahtisaaren kierros” eli käydä neuvotteluja Washingtonissa, Bonnissa ja Moskovassa, jos mahdollista. Proxy-sotaa ei voida ratkoa, jollei ulkopuolisia saada pitämään kätensä erossa Syyriasta. Lisäksi on löydettävä vastuulliset johtajat tai varattava maksuvaraa ja/tai voimaa näiden pakottamiseksi. Rauhanpalauttamisen suunnitelma on lisäksi tehtävä alusta lähtien paikallisten kanssa. Rauhan palauttamiseksi tarvitaan tehokas mediaoperaatio sekä rauhankasvatustoimintaa kansalaisjärjestöjen toteuttamana.

Kriisinhoidon kannalta on helpompaa pilkkoa alueita toiminnallisiin osiin; eli tehdä ensin malli ja edetä ”pala kerrallaan”, kuten Venäjä on jo tehnyt Syyriassa. Somaliassa ja Irakissa (Kurdistan) on myös edetty alueittain. Jälleenrakennukseen tarvitaan myös kansainvälistä rahoitusta ja esim. Maailmanpankki sekä Kiina ovatkin edenneet tällä saralla omaehtoisesti. Kehitysyhteistyö on volyymiltaan pientä verrattuna näihin. Kehitysyhteistyötuki tulisikin suunnata kansalaisyhteiskunnan tasolle ja antaa isojen taloudellisten toimijoiden hoitaa talouden kehitys. Rauhaa voidaan rakentaa kehitysyhteistyöllä.

Seuraavana suunnitelmassa tulevat vaalit ja turvallisuustilanteen mukainen alueellinen kriisinhallinnan purkaminen. Sitä joustavuutta, mitä Antti Hartikainenkin esityksessään peräänkuulutti, saadaan kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan kautta.

PIA STJERNVALL, johtava siviilikriisinhallinnan asiantuntija ulkoministeriössä johti EU:n aiemmin siviilikriisinhallintamissio EUPOLia Afganistanissa. Stjernvall oli samaa mieltä edellisten puhujien kanssa intressien kirjosta ja vaikutuksesta konflikteissa. Stjernvallin mukaan Afganistanissa taistelee koko kansainvälinen yhteisö ja mukana vaikuttavat myös organisoitunut rikollisuus ja huumekauppa. Intressien laajakirjoisuus onkin yksi suurimpia kriisinhallinnan vaietuista haasteista. Emme voi kuitenkaan olla puolueettomia, vaan meidän tulee päättää, kenen puolelle asetumme jo ennen operaatioon lähtöä, totesi Stjernvall.

Toinen iso haaste kriisinhallinnassa on paikallisen omistajuuden varmistaminen. Tosiasia on kuitenkin, että jos paikalliset eivät saa töitään tehtyä, missio tekee ne heidän puolestaan. Esimerkiksi Afganistanissa jäivät paikallisten konsultaatiotkin vähäisiksi. On myös tunnustettava, että poliisit toimivat eri tavalla eri maissa ja eri kenttäoperaatioissa. On vaikea perustella, että yhden maan malli olisi sopivin kenttäolosuhteisiin. Suomen tasolla on olennaista miettiä kokonaisvaltaisen kriisinhallintakeskuksen perustamista: sitä, miten CMC:stä tehdään parempi. Stjernvall on ollut mukana tässä suunnitteluprosessissa.

YK:n rauhanturvajohtaja **Lacroix** korosti Suomen vierailullaan pari viikkoa aikaisemmin, että poliiseilla tulee olemaan rauhanprosesseissa isompi rooli kuin aiemmin. Sotilaalliset joukot turvaavat toimintaa kriisialueilla ja se antaa taas poliisille rauhallisemmat olosuhteet toimia.

Kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelu on EU:ssa monimutkaista. Operaatiota perustettaessa käydään läpi monivaiheinen prosessi EU:n sisällä ja päätöksen jälkeen operaation pyörittämisellä on kaikkien tuki. Afganistanin operaatiossa puhuttiin vuoden 2015 joulukuussa exit-strategian suunnittelusta, vuoden 2016 keväällä nousi kuitenkin esille mahdollisuus jatkaa missiota, mutta samanaikainen EUSR-keskustelu sotki Afganistanin suunnitelmat. Mission jatko jäi poliittisen debatin vangiksi. Ilman järkevää suunnitelmaa mission jatkamiseksi päädyttiin asettamaan tilalle pienpoliisimissio, joka joutunee sekin poistumaan. Päätöksenteon velvoitevaiheet pitäisikin määritellä etukäteen. Esimerkiksi Syyriassa tulisi tehdä ennakkosuunnitelma, jossa määriteltäisiin, mikä maa pystyy auttamaan milläkin alueella.

TANJA VIIKKI, johtava rauhantyön asiantuntija, Suomen Lähetysseurasta kiinnitti huomiota rauhan ehtoihin. Konfliktin kompleksisuus tulee huomioida suunniteltaessa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Turvallisuussektorin reformi, kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan vaikuttavuus ja kehitysyhteistyö pitää huomioida ja saada yhdessä palvelemaan kokonaistavoitetta.

Mitä Syyrian konfliktin lainalaisuuksiin tulee, on huomionarvoista, että Syyriassa ei kukaan toimija ole neutraali. Meidän tulisi myös ymmärtää, että me toimijana tuomme myös itse riskejä konfliktikontekstiin. Mm. sotatalous ja intressit näyttelevät merkittävää roolia konfliktikentillä ja harmaa talous on niillä myös iso tekijä.

Syyriassa on myöskin konfliktisyklejä sisäkkäin konfliktin sisällä. Kontekstin ymmärtäminen onkin ensiarvoisen tärkeää, jotta tiedetään milloin toimia niin, että säilytetään oma joustavuus ja reagointikyky konfliktin muuttuessa.

Viikki oli YK:lla Afganistanissa vuonna 2002 työssä ja totesi, että kokonaiskuva maassa on pysynyt niistä ajoista muuttumattomana, vaikka sektoreittain on havaittavissa parannusta. Keskusteluja käytiin myös valtahahmojen kanssa, jotka saattavat olla rikollisessa toiminnassa mukana.

Operaatiosuunnittelun on pohjattava konfliktin, sen kontekstin ja sen dynamiikkojen ymmärtämiseen. Vaikka rauhansopimus saataisiin aikaiseksi, ei Syyrian kompleksinen tilanne sen kautta muutu yksinkertaisemmaksi. Suunnittelussa on lisäksi entry-strategian miettiminen yhtä tärkeätä kuin exit-strategian, eli tulisikin pitää selvänä mielessä, kenen tarpeista käsin hanketta lähdetään suunnittelemaan. Lähetysseuran Syyria-hankkeessa pyritään perustamaan rauhan soluja, jotka pystyvät jatkossa vaikuttamaan rauhanprosessiin. Rauhanprosessi tulee pitää inklusiivisena ja siihen tulee kuulua mm. koulutus,

terveys ja palvelujen järjestämisen suunnittelu. Prosessin perustaksi tulee kartoittaa yhteinen syyrialaisten visio, jota kansainvälinen yhteisö avustaa. Tämän vision pohjalta voitaisiin perustaa kansainvälinen operaatio. Esimerkkinä epäonnistuneesta hankkeesta Viikki kertoi, että ulkomaiset konsultit ovat tuottaneet Afganistanin kansallisen kehitysstrategian, joka on sinänsä hyvä dokumentti. Koska sillä ei kuitenkaan ole paikallista omistajuutta, ei sillä ole myöskään merkitystä.

Viikki veti lopuksi vielä yhteen kansainväliselle hankkeelle olennaiset tavoitteet: huolellinen konfliktianalyysin teko, konfliktisensitiivisyys ja paikallinen omistajuus. Viikki korosti vielä, että Lähetysseuran hankkeen kautta on olemassa jo hyvät verkostot, joita voidaan kansainvälisessä hankkeessa hyödyntää. Lisäksi ei pidä unohtaa teknologian tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä ihmisten mielipiteiden keräämiseksi.

FINCENtin johtaja, komentaja **JUKKA-PEKKA SCHRODERUS** otti heti alkuun esille parhaillaan valmisteltavan VIKING 18 -harjoituksen, jossa on lähtökohtana voimakkaasti siviili-sotilasyhteistyö. Kaikkiaan harjoituksessa on mukana runsaat 50 maata ja yli 2500 toimijaa, ml. ruohonjuuritason toimijoita. ”Pokalandin” skenaarioon on otettu mm. Syyrian tilanne tilannekuvaan mukaan ja harjoituksessa voi harjoitella suunnitteluprosessia. Kysymyksessä on Schroderuksen mukaan maailman suurin ja samalla maailman ainoa tämän tyyppinen harjoitus.

Mitä operaatioiden haasteisiin tulee, Schroderus painotti, että operaatiolinjat ovat sotilailla selkeästi määritellyt, mutta tilanne häilyy. Ympäristön tilanteen eläessä esimerkiksi joltain alueelta poistetut joukot voivat palata sinne seuraavana päivänä. Siksi onkin tärkeää selvittää, kuka ottaa vastuun sotilaiden poistuttua. Operaatioiden johtamista tulisi myös terävöittää. Sotilaiden on toimittava, vaikka pitäisi tehdä ns. eettisesti hankalia päätöksiä. Mitä exit-strategioihin tulee, sotilaiden osalta operaation loppu on yksinkertainen: sotilaat lähtevät pois, kun käsketään. Dialogin merkitys on myös niin siviili- kuin sotilaspuolella suuri, koska operaation osapuolia tulee yrittää ymmärtää.

FINCENTin viime aikojen panos kansainväliseen yhteistyöhön on ollut suurta. FINCENT edusti Egyptissä muutamia päiviä aiemmin maailman siviili-sotilaskokouksessa ja esitteli siellä mm. inhimillistä turvallisuutta ja eettisyyttä pohdiskelevat viimeaikaiset julkaisunsa. Myös merkittäviä kansainvälisiä toimijoita on vieraillut Suomessa, kuten YK:n rauhanturvaamisen johtaja Lacroix ja Integrated Crisis Management -kurssin pääkouluttajana toimiva Syyrian rauhanneuvottelujen vetäjä Milos Strugas.

* * *

Tilaisuuden loppukeskustelu alkoi yleisökysymyksellä, jossa nostettiin esille Kenian vaalit, jotka kansainvälisen yhteisön mukaan olivat vapaat ja reilut, mutta joiden tuloksen Kenian perustuslakituomioistuin mitätöi. Kysyjä pohti myös vaalien ja ylipäänsä demokratian problemaattisuutta. Tähän vastauksena Liesinen täsmensi esitystään toteamalla voivansa antaa sen verran periksi, että “ensin tarvitaan kansakoulu ja vasta sitten vaalit.” Liesisen mukaan on olennaista tuoda esiin konfliktien ymmärrys myös historian kautta.

Kysymykseen siitä, miten suomalaista kriisinhallintaosaamista voitaisiin hyödyntää esim. hallitusohjelmassa, Stjernvall vastasi, että suomalaisille tärkeä kokonaisvaltainen lähestymistapa on alkanut elää myös muissa EU-jäsenmaissa ja meidän tulisikin lisätä keskustelua siitä, miten me voimme auttaa muita.

Kriisinhallintakeskuksen yhteistyö kriisinhallinnan osaamiskeskuksen ja poliisiammattikorkeakoulun kanssa on ollut erinomaista ja Rajavartiolaitos on mahdollisesti lähdössä mukaan yhteistyöhön. Suomen ehdoton vahvuus on joustavuus ja kyky toteuttaa Suomelle annetut tehtävät nopeasti, kuten esimerkiksi lähteä päivässä kriisialueelle.

Suomi on satsannut suuresti koulutukseen sekä kotimaan tasolla, että kansainvälisissä yhteyksissä. Schroderuksen mukaan Suomi arvioi mm. NATOn kriisinhallintakoulutusta EU:n, NATO:n ja NORDEFCOn viitekehyksissä.

Poliisi on yksi yhteiskunnan luotettavimpia instituutioita ja poliiseja tarvitaan myös ulkomailla, Stjernvall jatkoi. Suomalaispoliisit oppivat missioissa myös terrorismista ja järjestäytyneestä rikollisuudesta. Suomella on laaja tietämys tasa-arvoisuudesta siviilikriisinhallinnan puolella, mutta se ei ole kaikkialla itsestäänselvyys. Tästä ovat joidenkin maiden gender-neuvonantajat joutuneet yli-innokkuudessaan myös kärsimään. Harkitsevuus ja rauhallisuus ovat toisaalta kenttätyössä todellisia valtteja.

Liesisen mukaan tulee huomioida, että kaikilla on omat agendansa. Suomalaisten vahvuus on kyky pohtia, onko oma agenda hyväksyttävä, kuten esimerkiksi demokratia tai naisten asema ovat Suomelle tärkeitä. Terävyyttä on haettu ja lisätty toimintaan erityisesti sotilaspuolella, mutta sillä on ollut hintansa. Suomi on päässyt kouluttamaan mm. NATOa, mutta YK on jäänyt vähän sivuun Suomen kriisinhallintatoiminnoista. Liesinen painotti, että YK:n kirjoilla oli vain 21 suomalaissotilasta silloin, kun Suomi haki YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi. Stjernvall totesi kuitenkin, että viime vuosina suomalaisia poliiseja on lähetetty YK-missioihin.